

ПРИРАЧНИК

ЗА СОБИРАЧИ И ОТКУПУВАЧИ НА

САМОНИКНАТИ РАСТЕНИЈА,
ГАБИ И ЛИШАИ,
ПО ПРИНЦИПИТЕ НА
ОРГАНСКО ПРОИЗВОДСТВО

ПРИРАЧНИК

ЗА СОБИРАЧИ И ОТКУПУВАЧИ НА
САМОНИКНАТИ РАСТЕНИЈА, ГАБИ
И ЛИШАИ ПО ПРИНЦИПИТЕ НА
ОРГАНСКО ПРОИЗВОДСТВО

СКОПЈЕ
2007

Издавач:
Фондација Агро-Центар за Едукација

Автори:
Панче Николов
Ѓоше Стевков
Робертина Брајаноска

Тираж:
1000

CIP - Каталогизација во публикација
Народна и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски",
Скопје

635:006.83 (035)

ПРИРАЧНИК ЗА СОБИРАЧИ И ОТКУПУВАЧИ НА САМОНИКНАТИ РАСТЕНИЈА, ГАБИ И
ЛИШАИ ПО ПРИНЦИПИТЕ НА ОРГАНСКО ПРОИЗВОДСТВО

Библиографија: стр. 216

ISBN 9989-845-14-X

НАРОДНА И УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА ЗА ОРГАНСКО ПРОИЗВОДСТВО,
БИОДИВЕРЗИТЕТСТВО И ВОДОСТОЈАНСТВО

СОДРЖИНА НА ПРИРАЧНИКОТ

Страна

6	1. Вовед
8	2. Преглед на постојните прописи од областа во Република Македонија
11	3. Основни принципи за органско производство-собирање на самоникли видови
13	4. Процедури на органска сертификација
15	5. Критични точки
20	6. Правила за собирање и ракување со собраниот материјал
30	7. Сушење, складирање и припрема
33	8. Откупни пунктови и преработка
38	9. Продажба и маркетинг
39	10. Анекси

I ВОВЕД

Одржливото стопанисување со природните ресурси на Република Македонија преставува една од битните компоненти за економски развој на секоја локална заедница, општина и регион во нашата држава. Неконтролираното и прекумерно користење на природните богатства кои ја нарушуваат биолошката рамнотежа на една област, доведуваат до неминовни последици во социјално-културниот идентитет на локалното население, и се одразуваат на неговата економска стабилност во иднина.

Затоа и заштитата на овие ресурси преставуваат задача на институциите на државата кои со низа законски одредби треба да ја регулира областа на користење на природните ресурси, во кои првенствено значајни се растителните економски значајни видови, како лековити и ароматични растенија, габи и лишаи, диви плодови и други шумски производи.

Во склоп на низа активности досега, превземени од страна на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, Министерството за животна средина и просторно планирање, бројни невладини организации од Републиката, со помош на меѓународни донаторски организации, полека се формира правната - законска рамка за одржливи системи за користење на природните ресурси, од кои системот на органско производство преставува крајна цел кон која се стреми секоја развиена земја во светот.

Изработката на овој Прирачник преставува неопходна алатка во комплетирање на едукативно-образовните активности (едукација, обука и тренинг) кои се наменети за директните учесници во производните процеси потребни за исполнување на стандардите на органското

производство. Тој е наменет за секој производител-собирач (или Здружение на собирачи) кој сака да организира собирање на самоникнати растенија и делови од нив, и има намера да ги продава како органски производ.

Намерата е на едноставен и разбирлив начин да се објасни практично редоследот на документираните операции кои се неопходни за контрола и сертификација на системот на органско производство (добивање сертификат за органски производ). Како директни учесници во ланецот на стварање на еден органски производ од самониканати растенија и плодови (шумски производи), се собирачите на дивите растенија и плодови, откупниот пункт и персоналот во собирачкиот ареал, овластеното-регистрирано претпријатие и неговите преработувачки капацитети, како и трговската фирма која го пласира-извезува органскиот производ.

Прирачникот е наменет и за потребите на Локалната Самоуправа бидејќи податоците за искористливост на наведените природни потенцијали може да ги вгради при креирање на локалните планови за развој (ЛЕР и ЛЕАП) на подрачја каде собирањето и откупот на самоникнати растенија и плодови преставуваат извор на значајни економски приходи за локалното население.

2 ПРЕГЛЕД НА ПОСТОЈНИТЕ ПРОПИСИ ОД ОБЛАСТА, ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Во Република Македонија во моментот постојат законски прописи според кои се уредува собирањето на самоникнати растенија, габи и лишаи, но треба да се истакне дека недостасуваат уште низа дополнувања и измени со кои ќе се комплетираат прописите, како за органски така и за конвенционални одржливи системи на производство во земјоделската дејност.

- Закон за шуми - го овластува Јавното Претпријатие за стопанисување со шуми Македонски шуми да располага со сите природни ресурси на шумски површини;
- Правилник за начинот за користење и собирање на други шумски производи кој се повикува на ценовникот за надоместок на собраните растенија (важи за фирми со кои се склучува Договор за користење на други шумски производи);
- Закон за Органско земјоделско производство-Правилник за органско растително производство (членови 11, 30, 31,37, 38, 41), Правилник за преработка во органското производство (член 8), и Правилник за стручна контрола во органското производство (членови 17, 18);
- Закон за заштита на природата кој ја уредува заштитата на биолошката разновидност преку воспоставување на систем на мерки за заштита на дивите видови, нивните живеалишта и екосистемите и обезбедува нивно одржливо користење. Законот пропишува донесување на Црвени листи на засегнати видови растенија, габи и животни кои се забранети за собирање од природата и регулира систем на дозволи за собирање на засегнати и заштитени диви видови растенија, габи и животни, како и, извозна дозвола Д4 и ЦИТЕС сертификат за промет

на засегнати и заштитени диви видови растенија, габи и живони (ЦИТЕС е Меѓународна конвенција за трговија со загрозени диви растителни и животински видови);

- Стратегија за заштита на биолошката разновидност во Република Македонија со Акционен план - усвоена во 2004 година, во стратешката определба за одржливо користење вклучува акции за поттикнување и развој на органското производство во функција на одржлив развој (B.2.1.1) и поттикнување и развој на култивирано производство на автохтони лековити и ароматични растенија (B.2.1.2);
- Стратегија за земјоделство и Рурален развој - во изработка;
- Стратегија за развој на органското земјоделство со Национален Акционен План (НАП) - во изработка;

Овој прирачник се базира и на бројни маѓународни регулативи, како:

- ИФОАМ основни стандарди за органско производство
- ЕУ Регулативата за органско производство ЕЕЦ 2092/91
- Американскиот Национален органски програм НОП
- Јапонскиот органски стандард ЈАС

3 ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ЗА ОРГАНСКО ПРОИЗВОДСТВО - СОБИРАЊЕ НА САМОНИКНАТИ ВИДОВИ РАСТЕНИЈА, ГАБИ И ЛИШАИ

Прометот и пазарот на органски производи е регулиран со бројни прописи (државни и приватни стандарди) кои меѓусебно се усогласени и признаени, но имаат заедничка цел : да дадат гаранција на купувачот дека органскиот производ е добиен според пропишани правила (законски прописи или стандарди), и дека во секоја фаза на добивање е контролиран од страна на овластено тело за контрола и сертификација.

Со оглед дека истиот производ (како чаеви, зачини, лекови, козметики и друго) може да потекнува и од обработувани-култивирани земјоделски површини, општо е прифатено во прописите (или стандардите), самоникнатите видови (некултивирани) растенија да се означуваат со името Диви колекции - "wild collection" или Собрани од природата (дивината).

Што се подразбира под органски Диви колекции?

- Собраните растенија кои растат природно во областа која не била третирана со забранети материји (според Законот за Органско производство и Правилниците), најмалку 3 години пред собирањето;
- Областа на собирање не е сопственост на фирмата која откупува, преработува и продава органски производи туку е државно земјиште и не е со ограничена големина (wast size);

- Собраните растенија мора да растат и се размножуваат природно, без никакви агротехнички интервенции (наѓубрување, расадување, наводнување, заштита);
- Се сертифицираат собраните растенија од одобрената област (од страна на овластениот сертифицикатор), а не површината на собирање (односно подрачјето од кое се собира).

Напред наведеното подразбира дека во случај на третман на едно подрачје со инсектициди, хербициди и други заштитни препарати (против шумски штетници и болести), или третмани при појава на каламитети на пасишта (скакулци, крлежи, глодари) се забранува собирањето растенија (органиски) за наредните 3 години. Поради овие причини, за секоја област на собирање или пошироко подрачје, се бара и издава потврда од надлежната институција, кај нас Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство-Сектор шумарство или Управа за заштита на растенијата.

Приватното земјиште, напуштените овоштарници, ливади и друго земјоделско земјиште во сопственост на собирачот, не се смета како адекватно за собирање самоникнати растенија, бидејќи постои сомнеж од страна на сертифицикаторот, поради посебен интерес за поголем принос на собрани растенија од природниот продуктивитет на тоа подрачје.

Пасиштата и голините каде се вршат агротехничките интервенции заради затревнување, пошумување или мелиорации (насипи, канали), не се сметаат за места погодни за собирање на билки.

4 ПРОЦЕДУРИ НА ОРГАНСКА СЕРТИФИКАЦИЈА

Сертификацијата на органското производство е процес во кој овластеното (акредитирано) приватно тело врши верификација на пропишаните работни операции низ кои поминуваат собраните сировини до конечен производ. На крај се издава документ (сертификат) со кој се гарантира исполнувањето на стандардите за органско производство.

Во процедурата за сертификација на органски самоникнати растенија, габи и лишаи нема преоден период на конверзија, затоа многу е важно навреме да се обезбедат бараните документи, потврди, карти, дозволи и уверенија.

Сертификаторот мора да ги познава сите постапки во целиот ланец на активности како би ја утврдил следливоста. Преку инспектирање, тој го следи производот низ сите операции, од собирањето, преку откупот во собирачкиот пункт, главниот преработувачки погон и магацин, до финалното пакување, транспорт и продажба.

Трите главни учесници, собирачите, откупувачите и преработувачите /трговци се главен објект на инспекција и контрола на сертификаторот, најмалку еднаш годишно со најава, но и ненајавено по потреба. Тој мора да ги посети лично сите подрачја на собирање, домови на собирачите, сите откупни пунктови, магацини, преработувачки капацитети и складишта. Притоа се раководи според документацијата која задолжително ја водат сите учесници во ланецот.

Сертификацијата започнува со склучување Договор помеѓу овластеното тело за сертификација и субјектот кој ја бара услугата, вообичаено тоа е фирмата откупувачна билките во откупниот пункт. Услугата за сертификација се плаќа

авансно-онапред, како би се заштитила независноста на процедурите при инспекција и сертификација.

Соработката помеѓу сите учесници мора да се регулира со писмен Договор, со кој се регулираат обврските на секој учесник.

Во Договорот јасно се потенцира дека условот за успешна сертификација е постоење и водење документација за секој учесник, капацитет, процес, кој во иднина ќе биде дел од инспекцијата.

5 КРИТИЧНИ ТОЧКИ

5.1 Одржливост

Во повеќе држави преголемото собирање на диви растителни видови, комбинирано со уништување на стаништата, довело до значително намалување на одредени растителни видови и некои растенија станале загрозени или потполно исчезнале. Заради тоа, најголемо внимание при "органичниот начин на собирање" (или собирање на дивите видови според принципите на органско производство) мора да се обрне на одржливоста на собирањето. Ниту методите на собирање, ниту собраните количини не треба да влијаат на способноста на растителните видови да се регенерираат, односно да ја обноват нивната популација по природен пат. Доколку се наруши репродуктивниот циклус на видот, ќе се намали неговиот опстанокот во следната година. Одржливоста се запазува со одредување на максималните количини за собирање по видови растенија во една област, како и, со обука и регистрација на собирачите.

5.1.1 Количини

Различни држави имаат воспоставено различен начин/ систем на собирање. Во некои држави воведен е системот на дозволи за собирање, кои ги дефинираат количините на одредено растение што може да се собираат во определено подрачје.

Во таков случај Концесионерот и фирмата-откупувач мора да бидат сигурни дека собраните количини не го загрозуваат видот односно не предизиккуваат намалување на популацијата на растителниот вид.

Колкава количина растителен материјал може да се собере од едно подрачје мора да биде базирано на проценка на ресурсите од страна на концесионерот, барем за сензитивните растителни видови. Обично ова се прави секоја година од страна на ботаничари од јавни научни установи во соработка со собирачите кои го познаваат подрачјето најдобро. Но исто така, може да биде базирано на долгогодишно искуство на собирање (собирачите) во тој регион. Но, не смее да биде базирано само на побарувањето од пазарот.

Исто така, пред да почне сезоната на собирање, се препорачува откупувачот од откупниот пункт да се договори со своите собирачи за планираните количини за откуп (Анекс). Така само бараните количини ќе бидат собрани и нема да се собираат растенија кои не ќе можат да се продадат. Ова е особено значајно за оние растителни видови кои не можат да стојат складирани подолго време.

Доколку не е воспоставен систем на дозволи за собирање, треба да се има во предвид дека често неколку компании собираат во исто подрачје. Во тој случај неопходно е да се потпишат договори со другите компании за вкупните количините за собирање во еден регион.

5.1.2 Тренинг (обука)

За да може да се обезбеди одржливост на собирањето од најголемо значење е знаењето на собирачите односно добро обучени собирачи. Собирачите треба да разберат колку од секое растение може да се собере така што популацијата на растението нема да се намали. Методот на собирање мора да има најмало можно влијание на растението, растителната популација и екосистемот воопшто. Секој собирач мора да знае кое растение како да го собира (според Монографијата). Ова се постигнува преку организирана обука на собирачите, со која истите се регистрираат за идната работа.

5.2 Ризик од загадување-контаминација

Купувачите на органски производи очекуваат производот да не содржи резидуи. За да се обезбеди тоа, подрачјето каде се врши собирање на растителниот материјал не смее да биде третирано со никакви забранети супстанции (согласно органските стандарди) и треба да биде чисто односно настрана од потенцијални извори на загадување. Со цел да се избегне ризикот од загадување, растојанието на подрачјето до изворот на загадување треба да биде однапред одредено.

Потенцијални извори на загадување, кои мора да се земат во предвид при изборот на подрачјето за собирање на растенија според принципите на органско производство се следните:

- Населени места: најкомплексните извори на загадување се обично концентрирани во градовите (сообраќај, индустрија, греење, канализација, отпадни води, депонии) и имаат директно влијание на пошироката околина. Исто така, прскањето против штетници и инсекти во градовите и урбаната околина честопати се практикува. Поради тоа околината на градовите се исклучува како собирачки региони, а се зема во обзир и можноста за воздушно загадување во регионот, поради разнесување со ветровите, како и загадување од водата за наводнување низводно;
- Земјоделство - некои растителни видови кои растат во природата можат исто така да се најдат и на земјоделски површини. Собирањето на растенија од обработени земјоделски површини мора да се исклучи, бидејќи таквите подрачја обично се третирани со вештачки ѓубрива (фертилизација) и пестициди кои не се дозволени согласно регулативата за органско производство. Дури и областите кои се граничат со земјоделските површини не се погодни поради можност за загадување од прскањето со атомизери. Исклучок од ова се екстензивните пасишта

каде нема никакви агротехнички интервенции

- Индустија - особено рударството, металуршката и хемиска индустрија и тремоелектраните по правило претставуваат голем ризик од загадување на околното подрачје. Посебно треба да се земе во обзир главниот правец на ветровите, топографските услови, висината на оџаците, како и, типот на емисиите односно аерозагадувањето кое со помош на ветерот се распространува пошироко во регионот.
- Депонии и ѓубришта - можат да предизвикаат загадување на водата со различни токсични супстанции или пак да ја контаминираат почвата во нивната околина.
- Патишта/сообраќај - големите и прометни патишта се извор на загадување со тешки метали (олово и кадмиум) и други токсични супстанции, затоа не е дозволено собирање покрај патишта.
- Радиоактивност - во близина на нуклеарни електрани или индустриски постројки кои работат со радиоактивни материјали треба да се направи проценка на радиоактивната контаминација. Треба да се има во предвид дека радиоактивните честички се шират многу брзо со ветерот.

5.3 Следливост/Транспарентност

Еден од главните принципи на инспекција и сертификација на органско производство е следливоста. Тоа значи дека, секој производ (пакување-лот) може според документите и ознаките да се проследи назад до подрачјето од каде е собран материјалот. Заради тоа е потребна детална документација за секој чекор, секоја постапка во процесот на добивање на готовиот производ.

Документацијата која треба да се води е дадена во Анексите на прирачникот.

6 ПРАВИЛА ЗА СОБИРАЊЕ И РАКУВАЊЕ СО СОБРАНИОТ МАТЕРИЈАЛ

Во овој дел се опфатени принципите за собирање на диви видови според барањата за органско производство и постапките кои треба последователно да бидат исполнети од собирачите и откупувачите, како би се исполниле основните услови за сертификација на органските производи.

6.1 СОБИРАЊЕ

6.1.1 Систем на договори и дозволи

Собирањето мора да биде во согласност со постоечките закони и сите легални документи треба да бидат обезбедени. Наведените документи ги обезбедуваат Концесионерот и Фирмата откупувач.

- Договор за собирање самоникнати растенија, габи и лишаи:

Договорот го склучуваат Концесионерот на државното земјиште (шумско или пасишта) и Фирмата која го организира собирањето и го поставува откупниот пункт на теренот. Договорот треба да ги содржи имињата на растенија кои се планираат за собирање во една сезона, количините по вид, времето на собирање, локацијата на откупниот пункт и одговорното лице во пунктот.

- Дозвола за собирање на засегнати и заштитени диви видови растенија, габи и животни:
- Собирачка карта:

Дозволи за собирачите (исправа за идентификација) кои ги обезбедува Фирмата која го организира собирањето,

а ги одобрува Концесионерот

- **Проценка на ресурсите:**

За органскиот ситем неопходно е претходно да се направи проценка на севкупниот потенцијал за собирање од страна на независен експерт од јавна научна институција. Со проценката се одредуваат годишните количини за собирање (квоти) за секое растение или некој негов дел кое се собира во определената област за собирање. Оваа проценка (како документ) ја бара сертификационото тело. Методот со кој се прави проценката на ресурсниот потенцијал треба детално да биде опишан и тоа да биде ставено во документацијата за сертификација.

- **Потврда за одржливо собирање:**

Доколку не постои систем на дозволи, сертификационото тело може да побара потврда дека одредените количини се собрани според пропишаниот метод за собирање, без предизвикани штети на екосистемот во областа на собирање. Оваа потврда треба да е издадена од надлежна институција или независен експерт-ботаничар.

- **Мониторинг:**

Понекогаш сертификационото тело може да побара следење на виталноста на растителната популација која се собира од страна на независен експерт,

6.1.2 Области на собирање

Областа каде се собираат органските видови треба да е јасно дефинирана и да исполнуваа определени критериуми. Областа, самата по себе, не се сертифицира т.е не постои сертификат на пример за органски регион, туку се сертифицираат како органски производи дивите растенија кои растат во тој определен регион.

Органско собирање на диви видови може да се изведува само доколку се обезбедат следните документи :

а. Карти (Анекс 2):

Областа на собирање е исцртана на топографска карта во размер 1:50.000 (или 1:25.000 ако е можно), со јасно обележани надворешни граници. Секој откупен пункт треба да ги има сите карти на областите за собирање, со граници познати на сите собирачи.

Значи на една карта треба јасно да бидат обележани:

- надворешните граници на областите на собирање
- сите откупни пунктови и преработувачки капацитети
- сите потенцијални извори на загадување да се надвор од областите на собирање (јасно се означуваат со точки)
- места на собирање по видови (локации каде најмногу ги има и се собираат видовите од откупната листа во пунктот).

б. Локации непогодни за собирање:

Локациите околу изворите на загадување од мал размер треба јасно да се дефинирани, означени и исклучени од областа за собирање. Јасно треба да им бидат познати на собирачите деловите од областа околу мали локални патишта, диви мали депонии и сл., кои не се погодни за собирање. Најчесто овие делови се премногу мали за да можат да бидат одбележани внатре во границите на областа за собирање, но секој собирач треба да знае да ги препознава овие места на кои не треба да собира.

Растојанието од поголемите извори на загадување од областа за собирање мора да биде дефинирана. Интензитетот и видот на загадување, главните правци на воздушните струи како и самиот рељеф на теренот треба да бидат земени во предвид.

В. Потврда за нетретирани области:

Потврда од надлежната институција, кај нас Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство - Сектор шумарство дека областа за собирање, во последните три години, не е третирана со средства кои се забранети според прописите за органско производство. Ваква потврда е потребна и ја бара сертификационото тело. Потврдата не се прифаќа ако е издадена од некоја компанија која врши собирање или откуп во таа област. Сертификационото тело, зависно од ризиците од загадување, може еднаш годишно да ја побара на увид.

6.1.3 Растенија за собирање

Според принципите на органско производство растенија погодни за собирање се :

- само диворастечките растенија,
- само растенија кои се чести во регионот,
- само растенија кои се законски дозволени за собирање, кои не се на Црвената листа на засегнати видови,
- растенија со ниска репродуктивност можат да бидат собирани во ограничени количини однапред одредени за една област, доколку може да се гарантира дека ќе се собираат во одредените количини.

Загрозените и строго заштитените растенија во една област не е дозволено да се собираат, дури ни во мали количини. Степенот на засегнатост и опасност од исчезнување на видот во една област го одредува надлежна институција или независен експерт ангажиран од страна на Концесионерот. Во тој случај сертификационото тело може да ги класифицира како непогодни за собирање.

6.1.4 Информации за растенијата што се собираат и методите како се прави тоа

- а. Секоја година пред да започне собирањето треба да се достави до сертификационото тело список на сите растенија, габи и лишаи што ќе се собираат заедно со нивните количини во различни области на собирање. Спецификацијата за собирање мора да биде пополнета за секој вид поодделно.
- б. начинот на собирање на секое растение, опишан во Монографија треба да го има секој собирач.
- в. Податоци за секое собрано растение
 - ботаничко име
 - народно/локално име
 - кој дел од растението се собира
 - во кој период од годината се собира
 - во која област може да биде најдено
 - на какви места може да биде најдено
 - опис на методот како се собира.
- г. За да се обезбеди одржливост во собирањето не треба да се соберат сите растенија на определен локалитет и добро е да се ротираат локалитетите каде се собираат растенијата, во границите на областа на собирање, со што се остава време за возобновување.
- д. Постојат некои генерални правила за тоа колкав процент е дозволено да биде собиран од определена популација на едно растение или делови од самото растение како единка:
 - Подземни органи: само 20% од вкупната популација;
 - Листови (од едно дрво или грмушка): само 30%;

- Цветови: 70% од цветовите на едно растение и 80% од цветовите на целата популација;
- Семиња/плодови: 70-80%.

Овие проценти можат многу да се разликуваат за определени видови и затоа поодделно се определуваат од страна на експерти.

- ѓ. Собирањето на определено растение не смее да штети на други растенија ниту да создава можност за ерозија на земјиштето.
- е. Мора секогаш да се одбере метод на собирање, со кој се обезбедува најдобар квалитет на собраниот растителен материјал. Само растенија, што ги задоволуваат барањата за квалитет, треба да се собираат со што се оставаат несобрани сите единки кои не се погодни за собирање и со тоа се подобруваат можностите за побрзо возобновување на самата популација.

6.1.3 Собирачи

а. Обука

Во органскиот систем на собирање на самоникнати растенија, габи и лишаи, собирачите мораат да имаат документ-сертификат за помината обука, и да бидат регистрирани, односно да имаат сертификат за обука во кој се содржи нивниот идентификационен (регистерски) број. Само така е можно да се склучи договор со откупувачот, односно состави листата на собирачи во еден откупен пункт. Сертификатот го издава Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство-Одделение за органско земјоделско производство, и има важност од три години;

Обуката ја организира и спроведува стручна организација за неформално образование, по предходно барање на Фирмата која врши откуп, Концесионерот, Локалната самоуправа или Здружение на собирачи на локално ниво;

Собирачите треба да бидат обучени пред да почне сезоната на собирање на формални обуки/семинари. Обуките треба да бидат почесто повторувани, особено кога има нови растенија за собирање;

Датумот и содржината на обуката треба да се добро документирани за секој собирач;

Одговорност: Фирмата мора да обезбеди систем за санкционирање на несовесните собирачи. Најчесто при поголем обем на работа, сертификационото тело може да побара самата фирма да назначи одговорно лице кое ќе го надгледува органскиот ситем на собирање;

б. Официјален список на собирачи

- Фирмата која врши откуп изготвува официјален список на обучени и регистрирани собирачи за престојната сезона на собирање, по откупни пунктови (Анекс 6). Во секој откупен пункт треба да има целосен список на сите регистрирани собирачи (име, адреса и собирачки број) кои собираат на определен регион. Овој список треба да биде одобрен од сертификационото тело. Откупот на органски растенија е дозволен само од собирачи кои се наоѓаат на официјалниот список;
- За семејства, во кои има повеќе активни собирачи, доволно е да се регистрира во списокот на собирачи само едно лице кое ќе биде одговорно но притоа да се знае точно колку членови се активни собирачи. Регистрираниот член од семејството одговора за правилно собирање на растенија и другите правила кои се наведени во договорот;
- Сите регистрирани собирачи имаат регистерски број кој е единствен и кој доколку некој собирач се откаже и биде отпишан, истиот број веќе не се дава на друг собирач;
- Сите обучени собирачи кои имаат потпишано договор и се регистрирани во официјалниот список треба да добијат собирачка карта. Собирачката карта преставува едноставна идентификациска картичка со име и фотографија на собирачот, со која се докажува, дека е обучен, дека има потпишано договор и е регистриран. Откуп на собрани растенија може да биде направен само од собирачи со валидна собирачка карта. (Анекс 10)

В. Договори

Секој собирач треба да потпише Договор (Анекс 7) дека ќе врши собирање според принципите за органско производство со фирмата која врши откуп.

Договорот треба да опфаќа:

- Правила за собирање - собирачот прифаќа да работи според правилата за собирање дефинирани од фирмата а дел од истите треба да се вклучени во самиот договор.
- Пристапност - собирачот се согласува да обезбеди пристап до објектот каде ги складира и суши растенијата и да обезбеди информации за местата на кои собира.
- Санкции - собирачот се согласува со снесење на санкции, од страна на откупната фирма, доколку го прекрши договорот.

Договорот мора да биде потпишан од сите собирачи. Деталните методи за собирање можат да бидат пооделно документирани и заедно со картите на областите на собирање треба да бидат достапни во секоја откупна станица.

7 СУШЕЊЕ И ПОДГОТОВКА во домот на собирачите

7.1 Хигиена - Ризик од контаминација

Ризикот од контаминација на собраниот растителен материјал после собирањето треба да се минимизира. Додека растителниот материјал или производите се складирани не смее да се употребуваат никакви хемикалии за контрола на штетници.

Доколку сушењето и складирањето се врши во домот на собирачите, соодветната локација треба да биде достапна за инспекција од страна на сертификациското тело.

Се препорачува откупувачот да ги обезбеди собирачите со соодветната опрема со цел да се добие најдобар можен квалитет и да се минимизира ризикот од контаминација со опрема која не е соодветна (на пр. контаминација за време на сушењето од страна на хемиски третирани дрвени табли).

Исто така, се препорачува откупувачот да им подели чисти вреќи на собирачите за да се обезбеди тие да не користат вреќи од контаминиран материјал (на пр. вреќи од вештачки ѓубрива итн.).

Местото за сушење и складирање треба да биде добро проветрено за да се избегнат габни болести, и да биде добро заштитено од било какви животни (на пр. инсекти, глувци, птици итн.).

Употребана синтетички производи за време на складирањето (за дезинсекција или дератизација) е дозволено само доколку третман е апсолутно неопходен, и истите можат

да се користат само ако складиштето е празно. Пред повторна употреба на третираното складиштето мора да помине соодветен период. Сите употребени синтетички производи и постапката мора да бидат документирани.

7.2 Органски и конвенционален квалитет

Едно растение може да биде собрано само на органски или конвенционален начин. Не е дозволено собирачот да има т.н. паралелно производство односно да собира и да постапува со материјалот/производот на конвенционален (не сертифициран) и органски начин. Ова мора да биде јасно нагласено во договорот што се склучува меѓу собирачот и фирмата.

7.3 Транспорт од собирачот до откупната станица

За време на транспортот на собраниот материјал или производот до местото на откуп, ризикот од контаминација, мешање и губење на квалитетот треба да биде минимизиран.

Сите вреќи и контејнери кои се употребуваат треба да бидат чисти и направени од материјал од кој нема ризик од контаминација.

Органските и конвенционалните производи не можат да се превезуваат заедно, односно да се мешаат за време на транспортот.

8 ОТКУПНИ ПУНКТОВИ, СКЛАДИРАЊЕ И ПРЕРАБОТКА

Овој дел го опишува критериумите за усогласување во целиот синџир на снабдување од откупните центри до продажба или извоз во други земји на органски производи.

8.1 Процедура за откуп

Откупвачот треба да го испита квалитетот на собраниот материјал и да ги документира сите релевантни податоци за да се овозможи следливост на готовиот производ назад до подрачјето на собирање.

Треба да се провери дали собирачот е заведен во Листата на регистрирани собирачи. Купување на органски материјал може да се врши само од собирачи кои се заведени во листата на собирачи (Анекс 6);

Доколку собраниот материјал не е во согласност со барањата или постои сомнеж дека собирачот не ги исполнува правилата за собирање, материјалот/производот мора да се одбие или да се стави во карантин и целата постапка да биде документирана (причина, собирач, датум итн.). Документацијата за жалби или одбивање треба да се интегрира во Регистарот за откуп;

Во откупниот центар сите вреќи/ контејнери/ производи веднаш после откупот, треба да бидат означени со етикета на која е запишано подрачјето на собирање, ознаката "органско", името и шифрата на сертификациското тело, година на собирање, број на производ и шаржа (Анекс 16);

Во секој откупен центар треба да се води детален Регистар за откуп со следните податоци: датум, количина на собран материјал, подрачје на собирање, собирач, кој собирач имал проблеми во исполнувањето на барањата, состојба на преработка (свежа, сува). Тоа е потребно за да може фирмата и сертификациското тело да ги испита собирањето (Анекс 8);

При откупот собирачот треба да добие сметкопотврда на која е означен купениот производ, количина, име на собирачот, органски квалитет - сметкопотврдата треба да ја чува собирачот дома ;

На крајот од годината секој откупен центар до сертификациското тело треба да испрати збирна листа на откупени количини за секој вид/производ. Тоа е потребно за да се види колкава количина растителен материјал е собрана од одредено подрачје (Анекс 8);

Процедурата за откуп мора да биде опишана, поставена на видно место во откупната станица и позната на целиот персонал.

8.2 Складирање (Анекс 16)

Со цел да се идентификува потеклото на производот во случај на жалби од страна на увозникот, организацијата треба да биде во можност да ја следи секоја шаржа од производот наназад до подрачјето на потекло. Заради безбедносни причини, фирмата треба да воспостави систем на следливост според бројот на шаржата, што овозможува производот да се следи наназад до подрачјето на собирање. Таковиот систем вклучува документирање на помали шаржи кои се вклучени во преработка на една поголема шаржа, и истото треба да биде внимателно документирано.

За време на складирањето и чувањето сите процедури треба да ги вклучуваат следните минимални барања:

- Идентификација (етикетирање) на производите во сите чекори во согласност со квалитетот (органиски, неорганиски);
- Магазинска книга за дневен влез/излез на стоки, складирање, преработка;
- Означување на складиштето со натпис "органиско";
- Физичко разделување доколку органиски и неорганиски производи се чуваат во исто складиште. Во некои случаи дополнителен систем на кодирање со бои или посебни вреќи за органиски производи можат да дадат подобри резултати;
- Употреба на синтетички производи за борба со штетници треба да се врши само во празни складишта. Повторното полнење на складиштето може да се направи после пропишаниот временски период (каренца);
- Сите записи за санитарни третмани треба да се чуваат;
- Транспортна документација. Секој транспорт од пунктот до преработувачкиот капацитет, или во директна продажба на друга фирма треба да се документира, со точни податоци за секоја пратка и шаржите во неа;

8.3 Преработка (Анекс 9)

Главните преработувачки капацитети за органски производи секогаш се предмет на инспекција од страна на сертификациското тело.

Таа се состои во:

- Проверка на влезната стока/суровина - влезната суровина мора да биде проверена дали ги исполнува барањата на квалитетот, и треба да биде документирана. Снабдување од други фирми или откупни центри доколку преработувачот откупува суровина од друга фирма, потребно е да се докаже со валиден органски сертификат на фирмата снабдувач;
- Состојки и помошни материи -сите додатни состојки во процесот на преработката мора да бидат органски, и да бидат декларирани. Треба да се употребуваат само дозволени неземјоделски производи и помошни материи според Правилникот за органска преработка (Службен Весник на РМ бр.60/06);
- Детални рецепти вклучувајќи ги и помошните материи од кои се состои финалниот органски производ (Анекс8);
- Сепарација и идентификација - потребно е да врши сепарирање - раздвојување на производите и нивна идентификација (етикетирање), согласно квалитетот (органски и неоргански) во сите фази на процесот на производство;
- Шема на движење (Flow charts) сите чекори на преработката (што се прави, каде и по кој ред) треба да бидат презентирани на шема со употреба на симболи и стрелки за целата процедура од влезната суровина до излез од магацинот за извоз/продажба. Дополнителни планови на сите капацитети треба да бидат достапни (Анекс 9).

9 ПРОДАЖБА И МАРКЕТИНГ (Анекс 12)

Секој производ кој е означен и деклариран како органски, во продажбата на домашниот пазар или за извоз, задолжително мора да има сертификат издаден од овластено сертификационо тело кое го гарантира неговото потекло и начин на добивање.

Голем број фирми кои собираат диви видови произведуваат едноставни производи само сушени или преработени механички. При продажбата на друга фирма или извозник, сертификатот мора да биде детално запознаен со документацијата за продажба која се води кај производителот на органски производи (или суровини).

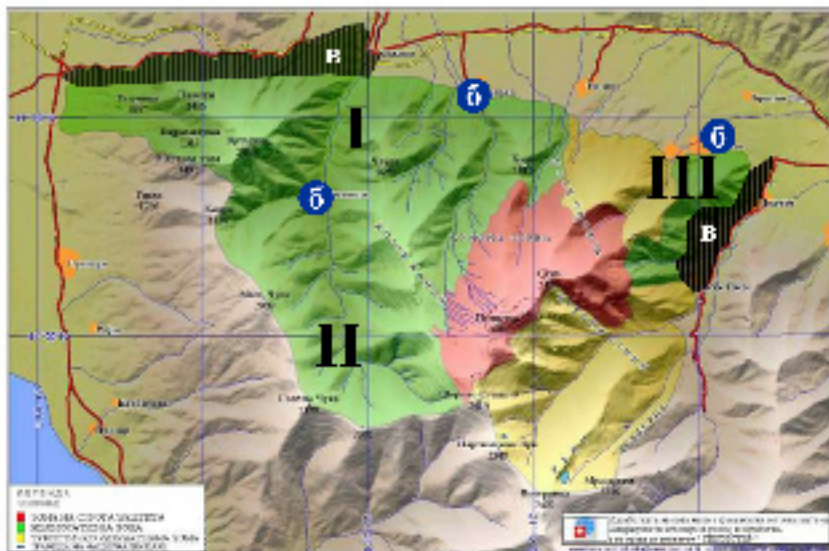
При финализација на производот кој се спрема за директен маркетинг, се инспектира составот на производот од страна на сертификатот, кој го потврдува исполнувањето на условите за органски производ според пропишаните регулативи, (Анекс 11).

Анекс 1 Генерални податоци за Фирмата која го организира откупот на органски самоникнати растенија, плодови, габи и лишаи

Податоци за организаторот на откупот на органски производи од природата
Фирма (полн назив):
Адреса/ седиште:
Телефон/факс, е-меил:
Директор :
Одговорно лице:
Мандатор (доколку сертификацијата ја плаќа друго правно лице)Фирма (договорач) :
Адреса/ седиште:
Телефон, факс, е-маил:
Директор:
Побарана Инспекција и сертификација по стандарди: По МКД стандарди
По ЕУ стандард ЕЕЦ 2092/91
По НОП стандард
По ЈАС стандард
По други национални стандарди (да се наведе кој)
По приватни стандарди (да се наведе кој)

Анекс 2 Граници на подрачјата за собирање диви видови (I, II и III)

ПРИМЕР НА МАПА ЗА СОБИРАЧКИ ПОДРАЧЈА

- а) I, II, III - собирачки подрачја
- б) откупни пунктови
- в) критични точки

Анекс 3 С

Список на растенија за престојната сезона на собирање

Фирма: Биохрана	Година на собирање: 2007	Област на собирање: I	
Растение	Дел кој се собира	Количина (кг)	Забелешка
<i>Althea alba</i>	листови	400	
<i>Salvia officinalis</i>		300	
<i>Fragaria vesca</i>		7000	
<i>Arctostaphylos uvae ursi</i>		900	
<i>Fragaria vesca</i>	плодови	4000	
<i>Rosa cannina</i>		5000	
<i>Hypericum perforatum</i>	трава (надземен дел)	5000	
<i>Teucrium polium</i>		2000	
<i>Plantago major</i>		4500	

Место:.....

Дата:.....

Потпис:.....

Анекс 4 Спецификација за собраните продукти

(Овој формулар мора да биде пополнет за секое растение од списокот за престојната сезона на собирање. Возможно е да секоја фирма како замена го дава прирачникот со монографији во кој ги имаа сите неопходни информации)

Фирма: Биохрана	Латинско име: <i>Salvi officinalis</i>
Во која област може да се собира	1
Живеалиште	карпести сончеви И суви места
Надморска височина	0-500 м
Делови од растението кои се собираат	Листови
Ограничување поради одржливо собирање	околу 40%одлистовите на едно растение
Период на собирање	од мај до август

Можност за собирање на таа област	еднаш годишно
Како се врши собирањето	листовите се сечат со мали ножици
Одржливо собирање	
% на растенија во една популација од кои може да се собира	околу 70-80%
Дали популациите се стабилни и дали регенерацијата е сигурна	да, доколку се постапува според упатството
Проценка на приносот од оваа област	околу 50 кг по хектар
Специфични забелешки	голема побарувачка, добра цена поради што се собира многу. Треба да се внимава на регенерацијата.

Дата

Потпис

Анекс 5

Ботаничко име *Juniperus communis* L.
Локални имиња Смрека

Опис на растението

Смреката припаѓа на фамилијата *Sirgeyyaseae*.

Расте во планинските предели како зимзелена грмушка висока 1 т, или како мало дрво високо до 10 т, во пределите со помала надморска висина. Посебните дрва имаат крошна со пирамидален облик, но ако на исто место растат повеќе дрва нивната крошна има неправилен облик. Листовите се тенки, игличести и долги од 10 до 20 мм. Цветовите се мали, со жолто-зелена боја и се поставени во пазувите на листовите. Смреката е дводомно растение (едно растение носи само машки, а друго носи само женски цветови).

Плодот е бобинка која созрева во текот на наредната година. во истовреме растението поседува и зелени и зрели плодови. Тие на почетокот се зелени по боја, потоа добиваат боја на 'рѓа, за да на крај кога ќе созреат да добијат пепеласто сино-црна боја.

Други видови кои можат бидат извор за фалсификување се:

- **Juniperus oxycedrus L. (crvena smreka)**
бобинките се поголеми од бобинките на *Juniperus communis*; 12 мм во дијаметар со темно црвена боја.
- **Juniperus macrocarpa**
бобинките на *Juniperus macrocarpa* се поголеми од бобинките на *Juniperus communis*. Разликата е во синкастата превлака. Овие бобинки немаат комерцијална вредност.
- **Juniperus sabina L.**
се среќава во нашата флора. Бобинките се отровни по боја се сино-црни или црни, 5-8 цм во дијаметар.
- **Juniperus phoenicea L.**
Juniperus phoenicea може да се најде во пределите во близина на

крајбрежјето. Бобинките се многу поголеми од бобинките на *Juniperus communis*, но боја се жолти или црвено-жолти и отровни.

Карактеристики на областите на собирање

Смрекиното дрво може да се најде како расте во ретките шуми на борот и брезата, на планинските чистинки, на необработливи, напуштени, суви, оголени и каменести места.

Делови од растението кои се собираат

- зрелиот плод (*Juniperi fructus*)

Временски период на собирање

Кога ќе станат сино-црни по боја, бобинките се зрели и под-готвени за берба. Кај нас тоа се случува од крајот на август до октомври, зависно од надморската висина.

Алат за берба

Јутено платно 2 x 2 т, ракавици, метална или дрвена кука и чадор.

Метод на собирање

Бобиците може да се берат со рака или да се истресат од грмушката на претходно подготвено јутено платно или слична подлога (пр. во чадор). Ако грмушката се тресе, тоа треба да се изведе внимателно да не се истресат и зелените плодови. Важно е да се соберат зрелите плодови.

20% од плодовите на едно растение треба да се остават за регенерација (размножување)! Не е дозволено да се сече стеблото на смреката или пак цели грмушки! Смреката бавно се развива и не се обновува после сечење. Треба да се остават необрани 1/3 од грмушките, за да се осигура семеното размножување на видот и обнова на популацијата. Следното собирање на истото место е дозволено најмалку после 2 години! Важно е да се знае дека шумските пожари претставуваат посебна опасност за смреката, бидејќи таа не поседува способност за регенерација!

Третман по собирањето

Плодовите на смреката треба да се сушат на проветрено место и од време на време да се превртуваат. Сушењето во тенок слој овозможува полесно превртување и подеднакво сушење. По сушењето бобинките

треба да се исчистат од евентуални нечистотии, иглички, зелени бобинки и сл. Сувите бобинки се пакуваат во кар-тонски кутии или во јутени вреќи. Сувиот плод е месест со темно виолетова боја и 5-9 мм во дија-метар. Месото (сржта) е темно зелено, меко, а но подолго време станува сунѓ ересто. Плодот на смреката има пријатен мирис и слатко-горчлив вкус.

Пакување и чување

Исушениот плод се пакува во вреќи со воедначена маса. Сувите бобинки може да се пакуваат во картонски кутии или во јутени вреќи. Се чуваат во суви, чисти и проветрени простории без мирис, заштитени од директна сончева светлина, влага, повреди, нечистотии, инсекти и глодари, одделени од отровни и силно аро-матични растенија. Дрогата не треба долго да се чува, затоа што етеричното масло се губи, а цо тоа се влошува нејзиниот квалитет.

Принос после сушење

Од 1,5 кг свежи плодови се добива
1 кг сува дрога.

Анекс 6 СОБИРАЧКИ СПИСОК

СОБИРАЧКИ СПИСОК

ГОДИНА НА СОБИРАЊЕ : 2007

КОМПАНИЈА ЗА ОТКУП : ПАПРАТ д.о.о.л ВЕЛЕС

ОБЛАСТ НА СОБИРАЊЕ : ЧЕПЛЕС (општина Богомила)

Регистерски број на подрачјето : 4 (Папрадник, Орашје)

Рег. број на собирачот (дозвола)	Собирач име презиме, адреса, ЕМБГ	Датум на обука и тренинг	Собирачи во фамилијата	Дом. доработка	Забелешки (оценка за работа)
02-24	Тасе Тасев Маршал Тито 77, Богомила 2505955550105	02.03.2007	4 (жена Спаса, 2 деца)	нема	Добар, совесен Квалитетен Без казни
02-18	Кљусе Кљусев Папрадник бб 1310980550111	02.03.2007	3 (Браќа 2, син 1)	Има	Добар, Променлив, Среден, Казнет

· списокот на собирачи е истакнат во откупниот пункт на видно место

Анекс 7 ДОГОВОР

ДОГОВОР бр. _____

За собирање-откуп на растенија, габи и лишаи во област :
Чеплес, пункт бр.: _____, општина Богомила

Помеѓу:

Собирач: _____

Фирма откупувач: _____

(Овластено лице на Откупувачот-фирма)

Обврски на Овластеното лице на Откупувачот-фирма :

1. Координира (управува) со сите активности за време на собирањето, откупот и доработката на откупните пунктови;
2. Подготвува документација и ја координира органската инспекција;
3. Ги откупува органски собраните растенија, габи и лишаи, по цени кои се реално договорени на транспарентен начин, и по можност ја исплаќа и премијата за органски производ, (ако дозволива пазарот) кога се производите со добар квалитет;
4. Обезбедува цела потребна документација која ја води собирачот (формулар, листи, регистри, собирачка карта);
5. Го снабдува собирачот со нови и чисти вреќи за собирање и транспорт пред почеток на сезоната.

Обврски на собирачот :

1. Дека ќе ги следи упатствата по Правилникот за собирање поставен од Овластеното лице на Откупувачот-фирма;
2. Дека ќе собира билки само во областа според доставените карти во откупниот пункт;
3. Ќе собира билки на начин само според пропишаните правила во монографијата;
4. Дека нема да собира билки покрај депонии, земјоделски површини, насипи и канали за отпадни води од населбите и градовите;
5. Дека нема да собира и обработува други билки освен пропишаните на органски начин;
6. Дека ќе го извести Овластеното лице на Откупувачот за евентуални загадувања во областа, или слични промени;
7. Дека во случај на отстапка од правилата, ќе го извести Одговорното лице за прекршокот;
8. Дека свесно ги прифаќа казните кои се одредени за прекршоците во работењето, доколку се утврди неправилноста;
9. Дека ќе обезбеди пристап на овластеното лице на Откупувачот и Инспекторот за органско производство до собирачките места, домашните капацитети за припрема и доработка на билките, и друго доколку тоа го побараат од него.

Дата

Место

Печат:

Собирач

Одговорно лице

Анекс 8 Е виденција за откуп на собрани самоникнати видови

фирма/Претпријатие Откупна станица

Растение и делови од растение

Датум	Регистерски број/ шифра на собирачот	Количина	Состојба (свежа, сува итн.)	Потекло (шифра на подрачјето на собирање)	Број на лот/ шаржа *

*Број на шаржа = месец/година + шифра на собирачот + шифра на подрачјето на собирање

Датум Потпис на одговорното лице

Анекс 9 Евиденција за преработка

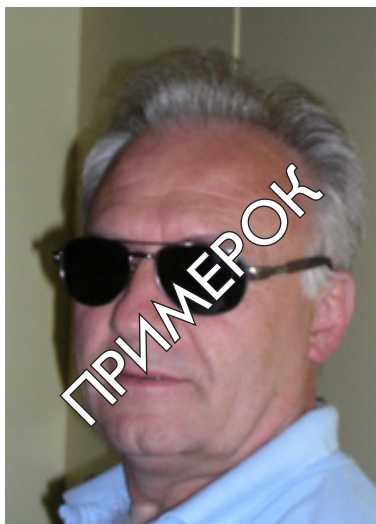
Датум	Растение, дел од растение	Број на шаржа *	Количина (свежа)	Чекор на преработка	Сооднос на преработка	Добиена количина	Отпад	Пакување
15.09.2006	<i>Boletus edulis</i>	1006-18-3	100 кг	чистење, сушење	10 : 1	9 кг	1 кг	89 x 100 гр кеси

* Бројот мора да кореспондира со дневникот на откупувачот: месец/година + шифра на собирачот + шифра на подрачјето на собирање.

Датум

Потпис на откупувачот

Анекс 10 СОБИРАЧКА КАРТА

Сертификат за помината обука

број:

Фирма откупувач:

Концесионер :

СОБИРАЧКА КАРТА

Име и презиме

Адреса/место:

Општина:

Откупен пункт:

Регистерски број:

СОСТАВ НА ПРОИЗВОДОТ (доверливо)

Производител:	Производ/број на производот:			Паралелно производство органски и конвенционално : има нема		
Состојки	Орг.*	Количини	Кгр.	Проценти	%	Контрола
1.						
Вкупна количина :				= 100 %		
Изработени _____броја финален производ			Кгр.			
Излез :						
Составот го изјавува производителот:			Видено и потврдено од инспектор:			
Дата:			Потпис и печат: _____			
			Дата :			
			Потпис и печат:			

Составот на производот задолжително се прикажува во процентуална застапеност (%), или тежински во грами, на Декларација за производ* која треба да ја има секој финален производ или продажно пакување на големо (вреќи, кутии, контејнери).

*Строго поверливо помеѓу производителот и сертификаторот

Анекс 13

Барање за издавање извозен сертификат за органски производ

1. Име и адреса на извозникот	
2. Име и адреса на првиот примач	
3. Име и адреса на увозникот (адреса на која се испраќа сертификатот)	
4. Име и адреса на подготвувачот на производот за извоз (производител)	
5. Фактура Број: Дата :	
6. Производ/производи	
7. CN- број (извозна декларација)	
8. Број на овластување за увоз на увозникот (No: ___ of import autharisation)	
9. Квалитет (органски / органски во конверзија) (сертификат ЕУ ЕЦ 2092/91, или НОП)	
10. Потекло	
11. Нето тежина	
12. Година на производство/собирање	
13. Број на шаржа/лот	
14. Број на поединечни пакувања во шаржата / контејнерот	
15. Други броеви на пратката	

СПИСОК НА ЗАГРОЗЕНИ ВИДОВИ РАСТЕНИЈА И ЛИШАИ
(ПРИЛОГ 5)

Наименование	Забелешки
Дабов лишај (<i>Evernia prunastri</i> (L.) Ach)	
Исландски лишај (<i>Cetraria islandica</i> (L.) Ach)	
Див мајорам (<i>Origanum vulgare</i> L.)	
Обична жалфија (<i>Salvia officinalis</i> L.)	
Аконитум (<i>Aconitum divergens</i> Panc.)	
Пролетен гороцвет (<i>Adonis vernalis</i> L.)	CITES II
Бел слез (<i>Althaea officinalis</i> L.)	
Кучешки салеп (<i>Anacamptis pyramidalis</i> (L.) Rich.)	fam Orchidaceae CITES II
Мечкино уво (<i>Arctostaphylos uva-ursi</i> (L.) Sprengel)	
Црвен кантарион (<i>Centaureum erythraea</i> Rafin)	
Бивонов мразовец (<i>Colchicum bivonale</i> Gus.)	
Македонски мразовец (<i>Colchicum macedonicum</i> Koshanin)	
Мразовец (<i>Colchicum pieperianum</i> Markgr.)	
Прстест (пегав) салеп (<i>Dactylorhiza maculata</i> (L.) Soo)	fam Orchidaceae CITES II
Велигденче, кралево цвеќе (<i>Daphne blagayana</i> Freyer)	
Крупен напрсток (<i>Digitalis grandiflora</i> Miller)	
Темен напрсток (<i>Digitalis feruginea</i> L.)	
Линцура (<i>Gentiana lutea</i> L. subsp. <i>symphiandra</i> (Murb.) Hayek)	
Точкеста линцура (<i>Gentiana punctata</i> L.)	
Обичен сладунец (<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.)	
Живоинов смил (<i>Hetychrysum zivojinii</i> Cernjavski&Soshka)	
Крстест копитник (<i>Hepatica nobilis</i> Miller)	
Обичен кантарион (<i>Hypericum perforatum</i> L.)	
Изоп (<i>Hyssopus officinalis</i> L.)	

Смрека (модра смрека) (<i>Juniperus communis</i> L.)	
Волча нога (<i>Licopodium clavatum</i> L.)	
Барско кокиче (<i>Leucosjum aestivum</i> L.)	
Горчлива (блатна) детелина (<i>Menyanthes trifoliata</i> L.)	
Широколистен салеп (<i>Orchys laxiflora</i> Lam.)	fam Orchidaceae CITES II
Војнички салеп (<i>Orchys militaris</i> L.)	fam Orchidaceae CITES II
Божур (<i>Peonia masculata</i> (L.) Miller)	
Божур (<i>Peonia peregrina</i> Miller)	
Петров крст (крстец) (<i>Paris quadrifolia</i> L.)	
Пролетна јаглика (<i>Primula veris</i> L.)	
Обична медуница (<i>Pulmonaria officinalis</i> L.)	
Седефче (<i>Ruta graveolens</i> L.)	
Бозел (<i>Sambucus nigra</i> L.)	
Чистец (<i>Sideritis raeseri</i> Boiss&Heldr.)	
Македонски (шарпланински) чај (<i>Sideritis scardica</i> Griseb.)	
Емова мајчина душица (<i>Thymus oehmianus</i> Ronniger&Soshka)	
Мариано лале (<i>Tulipa mariannae</i> Lindtner)	
Шарпланинско лале (<i>Tulipa scardica</i> Bornm.)	
Бела чемерика (<i>Veratrum album</i> L.)	
Криптограма (<i>Cryptogramma cryspa</i>)	
Кралска осмунда (<i>Osmunda regalis</i>)	
Козинец (<i>Astragalus physocalyx</i>)	
Прстест салеп (<i>bozovinaec-veten</i>) (<i>Dactylorhiza sambucina</i>)	fam Orchidaceae CITES II
Родопски еноец (<i>Galium rhodopaeum</i>)	
Крунестоцветен граор (<i>Coronilla coronata</i>)	
Кандилка (<i>Fritillaria gussichiae</i>)	
Водено оревче (<i>Trapa natans</i>)	
Кокиче (<i>Galanthus nivalis</i>)	CITES II
Српска рамонда (<i>Ramonda serbica</i>)	
Марсилеа (<i>Marsilea quadrifolia</i>)	
Воден папрат (<i>Salvinia natans</i>)	
Алдрованда (<i>Aldrovanda vesiculosa</i>)	

СПИСОК НА ЗАГРОЗЕНИ ВИДОВИ ГАБИ

(ПРИЛОГ 6)

- Agaricus spp.*- Шампињони, Ливадарки
- Amanita caesarea* (Scop.: Fr.) Pers - Јајчарка, Булка
- Amanita ovoidea* (Bull.: Fr.) Link. - Јајчеста Мувоморка
- Armillaria spp.* - Меденки
- Boletinus cavipes* (Opat.) Kalchbr. - Кафеав Дупчар
- Boletus appendiculatus* Schff. - Остроног Вргањ
- Boletus fechtneri* Velenovsky - Фехтнеров Вргањ
- Boletus impolitus* Fr. - Едноставен Вргањ
- Boletus pulverulentus* Opat. - Напрашен Вргањ
- Boletus regius* Krbh. - Кралски Вргањ
- Boletus rhodoxanthus* (Kromb.) Kallembach - Жолто - Црвен вргањ
- Boletus torosus* Fr. - Месест Вргањ
- Boletus aereus* Bull.: Fr. - Црн Вргањ
- Boletus reticulatus* Schaeff. - Летен Вргањ
- Boletus edulis* Bull.: Fr. – Обичен Вргањ
- Boletus pinophilus* Pilat et Dermek - Боров Вргањ
- Bovista plumbea* Pers. - Оловносива Пувка
- Bovista nigrescens* Pers.: Pers. - Црна Пувка
- Calvatia utriformis* (Bull.: Pers.) Jaap. – Полска Пувка

Cantharellus cibarius Fr.: Fr var. *amethysteus*. - Аметистна Лисичарка
Cantharellus cibarius Fr.: Fr. var. *cibarius* - Лисичарка
Craterellus cornucopioides (L.: Fr.) Pers. - Црна Труба
Hericium spp. - игличарка
Hirneola auricula-judae (Bull.: St.Am.) Berk - Јудино Уво
Hydnum repandum L.: Fr. - Жолто Еже
Hygrophorus marzuolus (Fr. : Fr.) Bres. - Мартовка
Langermannia gigantea (Batsch.: Pers) Rostk. - Џиновска Пувка
Lactarius deliciosus (L.:Fr.) Gray – Рујница, Портокалова Млечка
Lactarius salmonicolor R.Heim et Leclair - Лососова Млечка
Lactarius semisanguifluus R.Heim et Leclair - Полукрвава Рујница
Lactarius sanguifluus Fr. - Крвава Рујница
Marasmius oreades (Bolt.:Fr.) Fr. - Самовилско Каранфилче
Morchella elata Fr. - Висока Смрчка
Morchella conica Persoon - Конусовидна Смрчка
Morchella esculenta (L.) Pers. - Обична Смрчка
Pleurotus eryngii (D.C.: Fr.) Quèl. - Ветрогонова Габа
Pleurotus ostreatus (Jacq.: Fr.) Kummer - Буковка
Suillus sibiricus (Sing.) Sing. - Моликово Волчјо Лепче
Tuber spp. – Тартуфи
Calocybe gambosa (Fr.) Donk; syn.*Tricholoma georgii* (Clusius: Fr.) Quel.
- Гурѓевка
Xerocomus badius (Fr.: Fr.) Gilb.; syn.*Boletus badius* Fr.: Fr. - Костеновка

Етикета на непреработен - спакуван материјал (кутија, вреќа, ...)

Производ :	
Собрано на ден :	
Област на собирање	
Партија/шаржа број :	
Сертифицирано од :	
Органско :	

Етикета на материјал складиран после преработка/доработка

Производ :	
Година на собирање :	
Фирма/компанија :	
Партија/шаржа број :	
Сертифицирано од :	
Органско :	

Продажба - извоз

Производ :	
Име на Фирмата, адреса, земја :	
Година на собирање:	
Партија/шаржа број :	
Сертифицирано од :	
Органско :	

